

Przedsiębiorstwa, innowacje, nauka, B+R

Zespół autorski: Michał Przybyłowski, Piotr Tamowicz

Diagnoza

- Obszar metropolitalny stanowi główny ośrodek przedsiębiorczości całego regionu. Zlokalizowanych jest tu 74,2% wszystkich podmiotów gospodarczych z województwa;
- Największą grupą podmiotów gospodarczych są działalności gospodarcze, które na obszarze metropolitalnym stanowią 73% wszystkich działalności w woj. pomorskim;
- W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym dominują gminy o profilu turystycznym zlokalizowane na obszarze uzupełniającym OM, gdzie rejestrowana jest duża liczba przedsiębiorstw o charakterze sezonowym;
- Rozkład liczby przedsiębiorstw w ramach obszaru metropolitalnego wskazuje na dominację sektora handlowo-usługowego (15,9% podmiotów z województwa) oraz w drugiej kolejności na budownictwo (8,9%);
- Produkcja sprzedana przemysłu jest generowana przez przedsiębiorstwa z OM (82% produkcji sprzedanej woj. pomorskiego), w tym głównie zlokalizowane na terenie rdzenia OM ;
- Biorąc pod uwagę liczbę przedsiębiorstw reprezentujących działalność z zakresu wysokich i średnio-wysokich technologii, ich udział na obszarze OM jest nieznacznie wyższy niż w przypadku lokalizacji wszystkich przedsiębiorstw i w 2013 r. wyniósł 79,3%;
- W przypadku przedsiębiorstw reprezentujących usługi zaawansowanych technologii, ich udział na terenie obszaru metropolitalnego wyniósł 85,3%;
- Pomimo nominalnego wzrostu nakładów na działalność innowacyjną w sektorze przedsiębiorstw (w okresie 2002 -2012) po uwzględnieniu inflacji mamy faktycznie do czynienia ich realnym spadkiem (większy w przemyśle, mniejszy w usługach);
- Brak klarownej tendencji w zakresie wydatków na B+R (znaczne wahania tych wydatków w okresach jednorocznych); zauważalny jest wzrost liczby firm prowadzących prace B+R; pozyskiwanie innowacji głównie poprzez zakupy inwestycyjne (absorpcja), niska skłonność do samodzielnego tworzenia innowacji;
- Spadek liczby przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie (silniejszy w przemyśle niż w usługach);
- Duży potencjał zasobów ludzkich z obszaru nauki i techniki (zasoby istotne dla innowacyjności);
- Kluczowe znaczenie szkół wyższych na rynku B+R (zasoby ludzkie i materialne); jednocześnie orientacja przede wszystkim na dydaktykę; wysoka pozycja kilku jednostek naukowych (wydziały) w zakresie IT, biotechnologii, chemii, ochrony środowiska (klasa A wg oceny parametrycznej);
- słabe powiązania uczelni wyższych z przedsiębiorstwami (bardzo mała liczba prac B+R robionych dla lub na zlecenie firm);

- Znaczne niedoinwestowanie jednostek naukowych pod względem aparatury naukowo-badawczej (zdekaptalizowana aparatura badawcza!);
- Mała efektywność wykorzystania zasobów sektora B+R (posiadane zasoby ludzkie i nakłady finansowe „produkują” niewielkie efekty dla gospodarki (np. mierzone liczbą wynalazków);
- Infrastruktura komercjalizacji wyników badań naukowych adekwatna do poziomu aktywności badawczej (uczelnie wyższe posiadają adekwatne uregulowania wewnętrzne, PG posiada spółkę celową do zarządzania komercjalizacją IP);
- Dobrze rozwinięta infrastruktura wsparcia przedsiębiorczości; parki naukowe w Gdyni i Gdańsku tworzą największy w Polsce kompleks lokalowy wsparcia przedsiębiorczości; szybko rozwijająca się infrastruktura finansowa (fundusze pożyczkowe, fundusze załączkowe); mały wkład posiadanej infrastruktury w procesy wsparcia innowacyjności;
- Słabość procesów innowacyjnych znajduje odzwierciedlenie w niskiej stopie wzrostu PKB i wydajności pracy;
- Dobre perspektywy (tradycje sektora IT, zasoby nowoczesnej powierzchni biurowej, atrakcyjne warunki bytowe, duża liczba studentów) rozwoju sektorów wspierających wzrost dobrobytu (np. usługi zaawansowanych technologii, biotechnologia, czy chemia);

Zróżnicowanie w ramach obszaru metropolitalnego

- Większość przedsiębiorstw jest zlokalizowanych na obszarze rdzenia OM (42,6% podmiotów z województwa), chociaż przyrost przedsiębiorstw jest szybszy na obszarze uzupełniającym (CAGR dla lat 2002-2013 dla przedsiębiorstw z obszaru uzupełniającego wyniósł 3%, gdzie dla rdzenia wyniósł 1,9%);
- Udział działalności gospodarczych wyższy na obszarze uzupełniającym OM (67,4% podmiotów prywatnych na terenie rdzenia OM i 80,8% na obszarze zewnętrznym OM), a spółek handlowych na obszarze rdzenia OM (15,4% podmiotów sektora prywatnego na obszarze rdzenia OM, a na obszarze uzupełniającym 6,1%);
- Na terenie rdzenia obszaru metropolitalnego zauważalny jest wysoki udział liczby spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego (2,7% w 2013 r.), wyższy niż w Polsce (2% w 2013 r.) czy na terenie województwa pomorskiego (1,7% w roku 2013). W przypadku obszaru zewnętrznego OM udział ten w 2013 r. jest na niskim poziomie i wynosi 1%;
- Widoczny jest większy udział przedsiębiorstw turystycznych i rolnych na obszarze uzupełniającym (odpowiednio 1,8% przedsiębiorstw całego OM na terenie rdzenia i 3,7% na obszarze uzupełniającym oraz dla rolnych 0,2% przedsiębiorstw całego OM na terenie rdzenia i 1% na obszarze uzupełniającym);
- Przedsiębiorstw reprezentujące nowe technologie i działalność profesjonalną są zlokalizowane głównie na terenie rdzenia (odpowiednio 2,3% na terenie przedsiębiorstw całego OM na terenie rdzenia i 0,7% na obszarze uzupełniającym oraz dla działalności profesjonalnych 7,2% przedsiębiorstw całego OM na terenie rdzenia i 2,7% na obszarze uzupełniającym);
- Produkcja sprzedana przemysłu jest głównie realizowana przez przedsiębiorstwa z obszaru rdzenia OM (76,7% całego obszaru OM), w tym głównie z obszaru powiatu m. Gdańsk (70,8% całego obszaru OM) oraz z powiatu tczewskiego (9,1% całego obszaru OM);

- Pod względem produkcji sprzedanej udział przedsiębiorstw rdzenia na przestrzeni lat 2005-2012 wzrósł z 73,3% do 81,9% wszystkich przedsiębiorstw województwa przy średniorocznym tempie wzrostu na poziomie 13,9%;
- Znaczący wzrost udziału produkcji sprzedanej przemysłu w przypadku m. Gdańsk (z 58,2% do 70,8% całości obszaru OM);
- Spadek udziału produkcji sprzedanej przedsiębiorstw z obszaru powiatu m. Gdynia z 11,8% w 2005 do 5,3% produkcji sprzedanej obszaru OM w 2012. Spowodowane to były bardzo niskim średniorocznym tempem wzrostu produkcji sprzedanej w okresie 2005-2012 na poziomie 0,4%;
- Na terenie rdzenia OM rejestrowanych jest znacznie więcej (prawie ¾ podmiotów z całego OM) nowych przedsiębiorstw z sektorów J i M (Informatyka i komunikacja oraz Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna), a na obszarze uzupełniającym z sektora rolnictwo (83,2% podmiotów z całego OM) oraz z turystyki (77,8% podmiotów z całego OM).
- Nowe przedsiębiorstwa reprezentujące przemysł (sekcje B, C, D i E) lokują się po równo na obszarze uzupełniającym i rdzenia OM (5,8% przedsiębiorstw całego obszaru OM na terenie rdzenia oraz 5,2% na terenie uzupełniającym).
- Przedsiębiorstwa reprezentujące działalność z zakresu wysokich i średnio-wysokich technologii lokują się głównie w gminach reprezentujących rdzeń OM (63,2% przedsiębiorstw z obszaru OM).
- Przedsiębiorstwa reprezentujące usługi zaawansowanych technologii są zlokalizowane głównie na obszarze rdzenia OM (75,1% przedsiębiorstw z tych sektorów z obszaru OM);
- W okresie 2005-2012 na obszarze uzupełniającym OM widoczne jest szybsze średnioroczne tempo przyrostu (CAGR) liczby pracujących (2,4%), gdzie na terenie rdzenia jest to 1% (1,4% dla całego woj. pomorskiego).
- Silna koncentracja nakładów na działalność innowacyjną w grupie firm dużych z terenu rdzenia OM;
- Zasoby sektora B+R skoncentrowane praktycznie wyłącznie na terenie rdzenia OM (grupa 2-3 podmiotów publicznych);
- Aktywność naukowo-badawcza skoncentrowana na obszarze rdzenia;
- Infrastruktura komercjalizacji wyników badań naukowych powiązana z jednostkami naukowymi zlokalizowanymi na obszarze rdzenia;
- Infrastruktura wsparcia przedsiębiorczości skoncentrowana na obszarze rdzenia;
- Kluczowe znaczenie rdzenia (m. Gdańsk, m. Gdynia) dla rozwoju technologicznych usług biznesowych. Podmioty reprezentujące te działy zlokalizowane są głównie na terenie rdzenia Obszaru Metropolitalnego (7,1% przedsiębiorstw z sektorów J i M).

Benchmarking – Obszar metropolitalny na tle innych

- Trójmiejski obszar metropolitalny cechuje się stosunkowo wysoką liczbą przedsiębiorstw. Udział całkowitej liczby przedsiębiorstw w wartości dla kraju jest najwyższy w stosunku do porównywanych

OM i w 2013 r. wyniósł 5%. Dla porównania OM poznański to 3,9% wszystkich przedsiębiorstw w kraju, krakowski to 3,7%, a wrocławski 3,5%.

- Biorąc pod uwagę wykonywaną działalność, słabością trójmiejskiego OM jest niski udział spółek z sektora ICT (sekcja J- telekomunikacja i informatyka), gdzie udział trójmiasta był w 2013 r. na poziomie 5,2% wszystkich przedsiębiorstw w kraju, gdzie OM poznański to 5,9% wszystkich przedsiębiorstw w kraju, krakowski to 5,8%, a wrocławski 5,6%.
- Udział przedsiębiorstw z sektora przetwórstwo przemysłowe jest stosunkowo wysoki w TOM (6% wszystkich przedsiębiorstw w kraju) w porównaniu do analizowanych OM (w poznańskim 3,8% wszystkich przedsiębiorstw w kraju, w krakowskim 3,1%, a we wrocławskim 2,8%).
- Produkcja sprzedana przemysłu jest najwyższa spośród analizowanych obszarów metropolitalnych i stanowi 5,9% produkcji w Polsce (w poznańskim OM 4,7% produkcji w kraju, w krakowskim 3,2%, a we wrocławskim 3,1%)
- Średnioroczne tempo wzrostu produkcji sprzedanej przemysłu pozwala na utrzymanie pozycji i w latach 2005-2012 wyniosło CAGR=8,7%, gdzie dla obszaru metropolii krakowskiej – 3,2%, poznańskiej – 4,7%, czy wrocławskiej – 3,1%);
- Udział przedsiębiorstw reprezentujących działalność z zakresu wysokich i średnio-wysokich technologii jest w TOM jednym z najwyższych w porównaniu z analizowanymi OM i wyniosło 5,5% wszystkich przedsiębiorstw z tych sektorów w kraju. Dla porównania udział innowacyjnych przedsiębiorstw przemysłowych w poznańskim OM wyniósł 4,7%, w krakowskim 4,6%, a we wrocławskim 4,1%. Średnioroczne tempo przyrostu tych przedsiębiorstw w latach 2009-2013 było jednak wyższe w OM krakowskim (CAGR=7,1%), a w trójmiejskim OM CAGR=3,8%.
- W przypadku przedsiębiorstw reprezentujących usługi zaawansowanych technologii udział trójmiejskiego OM jest najniższy spośród analizowanych i w 2013 r. wyniósł 5,2% wszystkich przedsiębiorstw z tych sektorów w kraju. Poznański OM to 5,9% innowacyjnych przedsiębiorstw usługowych w kraju, krakowski 5,6%, a wrocławski 5,7%. Średnioroczne tempo przyrostu w latach 2009-2013 było również znacznie niższe niż w konkurencyjnych ośrodkach i wyniosło 9,6%, gdzie CAGR dla poznańskiego OM wyniósł 12,6%, dla krakowskiego 12,2%, a dla wrocławskiego 12,4%.
- Spadek działalności innowacyjnej (nakłady, aktywności) w większym stopniu w woj. pomorskim niż w woj. dolnośląskim i wielkopolskim;
- Aktywność badawcza na rynku europejskim (np. VI PR) znacznie mniejsza niż woj. dolnośląskiego i wielkopolskiego;
- Efektywności wykorzystania zasobów sektora B+R słabsza niż przeciętnie w Polsce;
- Potencjał zasobów ludzkich dla nauki i techniki plasuje region w gronie trzech najlepszych województw;
- Mimo słabej aktywności w zakresie innowacji tempo rozwoju gospodarki rdzenia i poziom efektywności pracy zbliżone do wartości osiągniętych przez Poznań; ale niższe niż w województwie dolnośląskim;

Silne strony

- Obszar metropolitalny stanowi główny ośrodek gospodarczy Pomorza (korzyści aglomeracyjne – efekty skali) ;
- Produkcja sprzedana przemysłu na terenie zarówno województwa, jak i OM rośnie w bardzo szybkim tempie;
- Rozwój rdzenia OM wpływa na aktywizację obszaru uzupełniającego, który wykazuje znaczną dynamikę w zakresie rozwoju przedsiębiorczości;
- Przewaga udział przedsiębiorstw reprezentujących wysokie i średnie technologie oraz technologiczne usługi biznesowe na terenie OM w stosunku do udziału całej przedsiębiorczości;
- Duży potencjał kapitału ludzkiego (wskaźnik HRSTC)
- Wysoka pozycja naukowa i renoma kilku wydziałów szkół wyższych (np. WETI PG, MW Biotechnologii UG/GUMED, Chemia UG i PG)
- Bardzo dobre warunki dla rozwoju technologicznych usług biznesowych (zasoby absolwentów, tradycje sektora ICT, niezwykle atrakcyjne warunki bytowe OM, rozwój nowoczesnej infrastruktury biurowej)
- Skokowo poprawiająca się dostępność transportowa

Słabe strony

- Postępująca dominacja rdzenia OM w zakresie przedsiębiorczości widoczna zwłaszcza w przypadku udziału wartości produkcji sprzedanej przemysłu; duże przedsiębiorstwa (w tym z kapitałem zagranicznym) widoczne głównie na obszarze rdzenia; w efekcie ryzyko znacznego wzrostu cen niektórych zasobów (np. nieruchomości przemysłowe)
- Znaczna koncentracja przedsiębiorców z sektorów turystyka, handel i nisko zaawansowane usługi na obszarze uzupełniającym;
- Przyrost nowych przedsiębiorstw potwierdza przewagę rdzenia w zakresie rozwoju technologicznych usług biznesowych;
- Znaczny spadek nakładów na działalność innowacyjną;
- Spadek aktywności innowacyjnej;
- Znaczne (!) niedoinwestowanie jednostek naukowych (aparatura badawcza);
- Słaby rozwój infrastruktury wsparcia przedsiębiorczości poza obszarem rdzenia;

Szanse

- Serwicyzacja i cyfryzacja gospodarki - kraj/Europa (delokalizacja usług; większe znaczenie kapitału ludzkiego niż zasobów materialnych);
- Bardziej efektywne mechanizmy i strategie alokacji wsparcia publicznego (RPO 2014-2020) mogą skuteczniej przyczynić się do rozwoju przedsiębiorczości (bardziej trafna interwencja publiczna); wybór inteligentnych specjalizacji Pomorza, zgodny z trendami technologicznymi na świecie i zarazem pozwalający na osiągnięcie przez region znaczenia w skali międzynarodowej;

- Silny rozwój przedsiębiorczości bazującej na zaawansowanych technologiach i usługach;

Zagrożenia

- Nasilenie zjawisk kryzysowych (stagflacja) w UE; zaostrzenie napięcia politycznego na Ukrainie; zablokowanie małego ruchu granicznego (obwód kaliningradzki);
- Niż demograficzny - mała podaż absolwentów; zainteresowanie kierunkami humanistycznymi a nie ścisłymi (w efekcie wzrost kosztów pracy w sektorze ICT)
- Dystrybucja środków publicznych wg siły przetargowej wnioskodawców (małe korzyści dla sektorów rozwojowych);

Podstawowe wyzwania dla rozwoju obszaru metropolitalnego

- Bardzo efektywnego pro-przemysłowe (ale nieinwazyjne dla środowiska) wykorzystanie nieruchomości po-stocznioowych i portowych (komunalizacja portu);
- Przyciąganie inwestycji zewnętrznych o wysokim zaawansowaniu technologicznym, zorientowanych eksportowo i korzystających z transportu morskiego;
- wspieranie przedsiębiorców (głównie mikro i małych) z obszaru metropolitalnego w ekspansji globalnej (z akcentem na rynek poza-europejski);
- Wspieranie rozwoju młodych przedsiębiorstw (start-upy) reprezentujących średnie i wysokie technologie oraz technologiczne usługi biznesowe;
- Wspieranie poprzez inwestycje infrastrukturalne bardziej zrównoważonego (także poza rdzeniem) rozkładu produkcji przemysłowej przedsiębiorstw – lokacja dużych podmiotów;
- Zwiększenie podaży absolwentów szkół wyższych w specjalnościach istotnych dla rozwoju gospodarki (ICT);
- Doinwestowanie jednostek naukowych w sprzęt i aparaturę naukowo-badawczą;
- Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów sektora nauki i B+R;

Proponowane kierunki działań

- Inwestycje infrastrukturalne zwiększające integrację rdzenia i obszaru uzupełniającego OM;
- Działania przyciągające nowe inwestycje na całym obszarze metropolitalnym;
- Rozbudowa infrastruktury wsparcia przedsiębiorczości poza obszarem rdzenia;
- Wsparcie procesów inwestycyjnych i modernizacyjnych na uczelniach wyższych (aparatura badawcza);
- Wspieranie (finansowe) aktywności badawczej najlepszych jednostek naukowych i najlepszych zespołów w zakresie współpracy z przedsiębiorstwami;
- Wsparcie uczelni wyższych w zakresie pozyskiwania studentów na kluczowe dla rozwoju gospodarki kierunki;

Instytut Rozwoju

Gdański Obszar
Metropolitalny

- Wspieranie współpracy i komercjalizacji jednostek naukowych i przedsiębiorstw, w tym głównie z obszaru uzupełniającego, a także z zagranicy;
- Komunalizacja portów; bardzo aktywne pozyskiwanie inwestorów dla obszarów post-przemysłowych

Rekomendacje dla dalszych prac analitycznych

- Stworzenie obserwatorium (m.in. przedsiębiorczości) OM
- Barometr koniunktury/innowacyjności/gospodarczy OM
- Oszacowanie relacji pomiędzy rozkładem rodzajowym przedsiębiorstw a wpływami podatkowymi